

*Nos autem videntes manifestam utilitatem et necessitatem quod
in civitate predicta fratres predicatorum habitent qui curam habe-
ant animarum neophitorum et aliorum ut ipsos verbo doceant
et exemplo predictam concessionem auctoritate qua fungimur
apostolica confirmamus et presentis scripti pagina ac sigillo
nostro appposito communimus.*

Fragment dokumentu legata papieskiego Wilhelma z Modeny
z 16 marca 1242 r.,
potwierdzający warunki
fundacji Klasztoru Dominikanów w Elblągu

DOMINIKANIE W ELBLĄGU
OD XIII DO POŁOWY XVI W.

RAFAŁ KUBICKI

DOMINIKANIE W ELBLĄGU
OD XIII DO POŁOWY XVI W.

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2026

Recenzent

Prof. dr hab. Krzysztof Kaczmarek

Redaktor Wydawnictwa

Ewelina Ewertowska

Projekt okładki i stron tytułowych

Andrzej Taranek

Na okładce

Widok kościoła i klasztoru dominikanów, fragment panoramy miasta

Elbląga Caspara Hennenbergera z 1554 r. (Archiwum Państwowe w Gdańsku, sygn. 1151/56)

Skład i łamanie

Maksymilian Biniakiewicz

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Badań Naukowych Uniwersytetu Gdańskiego
w ramach Programu Humanistyki Gdańskiej oraz Wydziału Historycznego
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-810-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: <https://wydawnictwo.ug.edu.pl/ksiegarnia-online/>

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	9
1. Temat pracy	9
2. Stan badań	10
3. Źródła	13
4. Metoda i konstrukcja pracy	17
Rozdział 1. Fundacja Klasztoru Dominikanów i jego miejsce w przestrzeni miasta	19
1.1. Fundacja klasztoru i warunki jego funkcjonowania	23
1.2. Miejsce klasztoru w topografii sakralnej Elbląga	31
1.3. Podstawy materialne funkcjonowania konwentu	35
1.4. Budowa oraz wyposażenie kościoła i klasztoru	50
Rozdział 2. Organizacja i funkcjonowanie konwentu	77
2.1. Organizacja wewnętrzna – funkcje i urzędy	77
2.2. Pieczęcie zakonne przeora i konwentu	85
2.3. Liczebność konwentu.	89
2.4. Pochodzenie społeczne zakonników	91
2.5. Pochodzenie terytorialne zakonników	95
2.6. Narodowość zakonników	97
2.7. Rola klasztoru w ramach kontraty pruskiej i prowincji polskiej zakonu	103
Rozdział 3. Życie religijne i relacje klasztoru z otoczeniem społecznym	112
3.1. Życie religijne konwentu	112
3.2. Działalność duszpasterska i związki z mieszczaństwem	119
3.3. Kontakty z organizacjami cechowymi i bractwami	126
3.4. Aktywność zakonników poza miastem.	130
Rozdział 4. Życie intelektualne zakonników	137
4.1. Szkoła klasztorna	137
4.2. Studia zakonników	143
4.3. Biblioteka klasztorna	147
Rozdział 5. Kryzys i upadek fundacji oraz próby odzyskania kościoła i klasztoru	157
5.1. Rozwój reformacji i kryzys wewnętrzny w klasztorze.	157
5.2. Upadek fundacji	162
5.3. Próby odzyskania kościoła i klasztoru	166

Zakończenie	173
Summary	176
Aneksy	179
1. Wybrane dokumenty dotyczące Klasztoru Dominikanów w Elblągu	179
2. Wykaz przeorów i podprzeorów klasztoru	193
3. Wykaz lektorów, kursorów i magistrów studentów oraz zakonników wysłanych na studia zagraniczne z klasztoru w Elblągu	194
4. Wykaz innych zakonników sprawujących funkcje w klasztorze w Elblągu	195
5. Wykaz zakonników, którzy otrzymali święcenia jako członkowie konwentu w Elblągu	196
6. Spis alfabetyczny zakonników związanych z klasztorem w Elblągu	197
7. Zapisy testamentowe dla dominikanów w Elblągu	211
8. Pochodzenie terytorialne zakonników w Elblągu	215
9. Pochodzenie społeczne zakonników w Elblągu	216
10. Pieczęcie przeora i konwentu w Elblągu	217
Wykaz skrótów	222
Bibliografia	224
Indeks osobowy	247
Indeks nazw geograficznych	261